

Laiškas Valerijai Čiurlionytei, [apie 1916-06-18], [iš Petrapilio - į Lipecką].

Kaip senai nuo tavęs jokios

Kaip senai nuo tavęs jokios žinios. Nežinau, nei kiek valandų, nei dienų praslinko. Laukiu ir laikiu, ir laukimas be galo. Ir šiandie irgi nėra...

Petnyčioj išvažiuoja Varnas [1] in Odesą visam mėnesiui. Nebebus, nė su kuo pasišnekėti, nė pasitarti. Liksiu vienas ir vienas čionai. Net baisu, kai pagalvoji. Dabar dar kai kada užeinu in jį, pasišnekam aplink „aukštas materijas“, pafilosofuojam ir dūšia sutemoj užsimiršta. Išvaži[u]os jis ir aš liksiu vienas čionai, ir, be gatvės, nebėbus man nieko, kur galėčiau nueit. Tiek to. — — —

Apniko pirmonį liepsna...

Auka priimta... Taurės tuščios...

Patapo gyvastim malda...

Atvertos Angos, didžios, rūšcios...

Tolyn, tolyn maldos metu!

Kur žvilgesys ir žaibas veda!

Naujų Altorių ir Dievų!

Ir Aušrą dūšiai žvaigždės žada...

Suduš vėjelis — sups banga...

Sparnai mareivio platūs, šaipūs

Ir marių kelias toks platus!..

Apsvaigo dūšia ta žanga:

Lelionės giesmės ūkus varpo,

Tai vėl judrus vėjužis pūs... [2]

— — —

Piemenučiai

Tylisi rytas...

Viksvos dantytos

Ir glūdišėliai —

Dega vilnyj...

Tylisi pievos —
Pranašui domis:
Deivė skaistveidė
Sostan tuoj sės...

Drovūs trimitai...
Tyki dainelė...
Pirma pabudo —
Pirm ir malda... [3]

— — — — —

Tai yra paskutiniu du šmočiuku iš ciklo Romovė. Pirmus tris aš tau siunčiau, tik nepažymėjau, iš kur jie ir kam jie... [4]

— — — — —

Suklykė gausdamos
Aidijos gimusios...
Kažkas ištikęs
Moja ranka.
Virkdinuos džiaugdamos,
Virkdinuos rymusis...
Mielas, prinykęs,
Veidas blaka.

Sąnarius marmija
Durtuvas plieninis...
Laimė smūtkelio
Smaugia mane...
Puolu in armijas...
Jungiasi, vienijas
Rankos ir keliai,
Ugnys žiede...

Smuikas čirenamas,
Arfa dainuojanti...

Kažkas ištikęs

Moja ranka.

Sielvarta gemama

Gundo, myluojanti...

Draug ir prinykęs

Veidas blaka... [5]

Su mano kariškaisiais dalykais dar nieko nepaaiškėjo ir aš juos vėlei užmiršau. Susigalvojau dabar apie gyvenimo simboliką ir visi tie „keblumai“ dūšios nebesmaugia. Baigiu rašyti straipsnį vieną — apie kultūrą ir sąmonę [6]. Su kiekvienu straipsniu vis aš atsižadu daugiau neberašyti, nes atima per daug ir laiko, ir energijos, bet vis tiktai paskui vėlei pagunda ima. O su šiuo inlindau in filosofijos sritį, kur dar niekuomet nebuvojau — tat kažin ar nepražūsiu.

— — — — —
Bet kodel Tu man nieko jau taip ilgai nerašai?..

Vakar visą dieną galvojau apie tave, maniau, kad vakare jau tikrai bus žinia, bus gandas, bet nebuvo... Gal šandie bus jau tikrai?..

Pas mane, tai yra ne tik pas mane, bet čia visur jau ruduo. Ir lietus, ir šalta, ir naktys tamsios, vėjuotos. Ir varnas krankia. O vienas kas rytą vis atskrenda ties mano langu in balkoną, nusileidžia ir akimis tyko in mane. Toks juodas, blizgantis. Turbūt labai labai protingas. Pasisveikinu aš su juo.

O vakarais aš ilgai stoviu ant balkono — eiti nenoriu — eičiau ten, kur nėra žmonių, bet tai labai toli ir labai pavargčiau, o kol kas dar turiu nepavargti — kol visai nesutemsta, kol rytą aušra brėkšti nepradedą.

Visą naktį debesis tokie susivėlę, garbiniuoti, drumzlini. Jokios žvaigždės ir jokio spindulio. Ir jokio gyvenimo. Ir, rodosi, visas gyvenimas — tai tik susikaupimas ieškančio žvilgesio, tai tik dūšios išsiilgimo mirksnis, moja. Ir visą dūšių perima ūpas kažkoksai žiaurus, niūrus, rudeninis. Ir dar labiau noris tylėti, ir dar labiau užsidaryti savyje, kad nė vienas išlaukinis svetimas dvelkimas skaudžiausių dūšios užujaunių nepasiektų ir nepalytėtų. Jei buvo Viešpats Ilgėjimos — tat tegu ir viešpatauja, ir aš, kasdieninis jo juodvergis, tyliai prieš jo sostą galvą nulenksiu... Aš panaktinis puolančių žvaigždžių ir klaičių brėškimų sargas savo Viešpačiui kitos duoklės neturiu... Gal ir pasiekiu mintimis sesulę sapne, bet tos naktys tokios klaičios ir žiaurios, kad kartais patsai savęs išsigąstu...

Ar sapnuoji, sesule, ar glūdžią ūkaną, ar švitrejančias dausas?.. Ar išsiilgusiu žvilgsniu lydėjo berymodama šiandieninę sauloleidą?.. O akyse kai sutviskėjo drovi rasutėlė, — kurioj padangėj dūšia klajojo ir ko ji taip savimi susistebėjo?.. — — Naktis ir naktis. Debesis už debesio ritasi, verčias. Dūšia išsiilgusi liūdi... Sesule, ar atlankysi mane šią naktųžę sapne?.. — Sesule, ar tu junti mane?.. —

Bučiu[o]ju.

Tavasai Balytis

KOMENTARAI

[1] Adomas Varnas.

- [2] BS eilėraščio be pavadinimo „[Apniko pirmonį liepsną...]“, vėliau eilėraščių rinkinyje Dievų takais tapusio ciklo Romuva IV. dalimi „Iškeliavimas“, pirminis variantas, taisytas BS ranka parkeriu (juodu rašalu). Galutinį eilėraščio variantą žr. in: BSR, t. 1: Poezija, parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuvienė, 1996, p. 154-155. Eilėraščio teksto ir skelbimo istoriją plačiau žr. Algis Samulionis, „Paiškinimai“, in: Ibid., p. 766.
- [3] BS eilėraščio „Piemenučiai“, vėliau eilėraščių rinkinyje Dievų takais tapusio ciklo Romuva V. dalimi, pirminis variantas, nedaug taisytas BS ranka parkeriu (juodu rašalu). Galutinį eilėraščio variantą žr. in: BSR, t. 1: Poezija, parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuvienė, 1996, p. 155. Eilėraščio teksto ir skelbimo istoriją plačiau žr. Algis Samulionis, „Paiškinimai“, in: Ibid., p. 766.
- [4] Ciklą Romuva sudaro penki eilėraščiai: „I. Anga“, „II. Viešnia“, „III. Gandas“, „IV. Iškeliavimas“, „V. Piemenučiai“. Pirmą ciklo Romuva eilėraščių be pavadinimo „[Ištiestas sparnas]“, vėliau pavadintą „I. Anga“, žr. BS → VČ, in: VUB RS, F153-1095; antrą eilėraščių be pavadinimo „[Išpynė kvepmenos kasas]“, vėliau pavadintą „II. Viešnia“, žr. BS → VČ, in: LLTI BR, F53-78; trečią eilėraščių be pavadinimo „[Naktis, kaip sapnas sutemoj...]“, vėliau pavadintą „III. Gandas“, žr. BS → VČ, in: VUB RS, F153-1094.
- [5] BS išversto rusų poeto simbolisto Valerijaus Briusovo (1873-1924) eilėraščio be pavadinimo „[Suklykė gausdamos]“ pirminis variantas, juodraštis, taisytas BS ranka parkeriu (juodu rašalu) ir violetiniu pieštuku. Galutinį eilėraščio vertimo variantą žr. BSR, t. 5 I: Vertimai, parengė Algis Samulionis, Rimas Žilinskas, redagavo Donata Linčiuvienė, Rimas Žilinskas, Vilnius: Alma littera, 1998, p. 78. Eilėraščio teksto ir skelbimo istoriją žr. Rimas Žilinskas „Paiškinimai“, in: Ibid., p. 779-780.
- [6] Balys Sruoga, „Laiškai apie kultūrą“, in: Skaitymai, kn. 22, 1923, p. 79-105. Tekstą lydi BS priedas: „Šis straipsnis pradėtas rašyti dar 1916 metais Petrapily, bendradarbiaujant su Adomu Varnu, kada mes reiškėme mūsų bendrą mintį. Laikui bėgant aš nuo bendrų tuomet mums pagrindų kai kur nutolau. Tada, pavyzdžiui, jam buvo pavykę mane įtikinti dėl inertumo dėsnio tikrėybės. Dabar aš taip nemanau, ir todėl ir ta medžiaga, kurią mes tada buvom bendrai nustatę, dabar įgijo kitoniškos spalvos. Tikiuos, atleis man šią nuodėmę mano dvasios draugas. B. S.“